

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

T A R T A L O M:

A szerkesztő asztaláról	129	✠	Tűzhely mellett:
Gondolatok. <i>Tarcsafalvi Al-</i>		✠	Mik is vagyunk!? <i>Jékey Aladár</i>
<i>bert</i>	130	✠	Elhagyott ház. <i>Szász Dénes</i> .
Az unitárius lelkeszi pálya <i>B.</i> .	132	✠	Feri ámerikai útja. <i>Székely Jenő</i>
Szót kérek! <i>Imreh József</i> . . .	135	✠	Nők Világa
Latin-e van mathesis?	137	✠	Egyházi és iskolai mozgalmak .
			144

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM” írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K.** Bőrkötés aranyszéllal (barna, sötétkék, fekete) 6 K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.

Kérdések és feleletek.

Hányszor harangoznak a halottnak?

Erre a kérdésre háromszéki egyházakból kaptuk a következő feleletet.

Ha a halott naplemente előtt halt meg, Háromszéken egyet szaggatnak a halottnak (Kálnokon „szaggatásnak“, Nagyajtán „kiszaggatásnak“ mondják).

Ha a halál naplemente után következett be, reggel szaggatnak, a reggeli könyörgés után, ami történhetik 6—7 órakor is. Délben és este is harangoznak. A temetés napján az első harangozás d. e. 10 órakor történik. Kálnokon harangoznak egy rövid „készülőt“ és „gyűlőt“ a nagyharanggal. Ha a temetés a háztól van, indulástól az elhantolásig tart. Ha a templomban is leteszik, a beszéd alatt szünetel.

[Feleletet kérünk minden olyan helyről, ahol a fennebbtől eltérés van. Továbbá e kérdésekre: Milyen eljárást követnek a halott körül? Miből áll a virrasztás? Hogy kísérik ki a halottat? Mi történik a sirnál? Van-e a temetés után torozás? Szerk.]

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Eyleti tagok 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra

A szerkesztő asztaláról.

Julius hónapja a tavaszi reménység forró betetőzése. A réten a boglyák, a szántókon a búzarakások a mező népessége. Az öröm lépcsőfokai, a barázdán végig huzódó sorok. Boldog a gazda, ha minél sűrűbbek azok a lépcsőfokok, mert akkor könnyebben fölemelkedik a szív az ég urához hálaadásra.

Az ország házában most azon tépelődnek, hogy a földi hatalmasság fegyvereit és fegyverhordozóit miképpen lehetne megszorítani, hogy félelmetesebb legyen és ha kell, egy jellel lője egy másik ország fegyvereseit. Ez alatt az országok népei azon fáradoznak, hogy miképpen lehetne a Jézus evangéliumát megvalósítani: békesség a földön és jóakarát az emberek között. Vajjon melyik fog győzni?

Az amerikai Egyesült-Államok elnöke, Taft, lépéseket tett, hogy Nagybritanniával békeszövetséget kössenek. A terv a brittszigeteken meleg fogadásra talált. Hale Everett Edward a nagy unitárius próféta 30 esztendeig hirdette a világbékét, s tényleg ő indította meg a hágai békekongresszust. Mindkét békeszerző unitárius. Vajjon akad-e még olyan obscurus „igazhító“, aki ilyen tényekkel szemben is megtagadja az unitáriusoktól a keresztény jelzót?

Minden unitárius lehet apostola a világbékének, ha a saját vallásos és erkölcsös elveit terjeszti, ahol csak legkisebb alkalom is kínálkozik arra. Nemcsak azért kell ezt tennünk, hogy az emberek ismerhessék meg az igazságot, amely Pál apostol szerint szabadokká tesz minket, hanem azért is, mert humanus kötelesség, hogy az isteni adományokból részeltessünk másokat

is. Ne abba járjunk, hogy elvegyük másoktól, ami az övék, hanem, hogy adjunk hozzá új elemet, új igazságot, amely mint a kovász, megéleszti a tésztát, a réginek igazságát.

Udvarhely város közönsége meleg szeretettel fogadta az unitárius lelkészeket. Mi nem ünnepelni, nemis ünnepeletni mentünk a székely anyavárosba, de jól esett tapasztalnunk, hogy fiai gyanánt fogadott, hiszen fiai vagyunk mind a hány. A h. polgármester szép szavai, a nagy kocsisereg, melyet előnkbe küldtek, elköteleztek és figyelmeztettek, hogy nemcsak a magunk kis nyájára, hanem az egész székely nemzetre is gondolnunk kell, hogy legyünk egy test, egy lélek.

Gondolatok.

A békesség áldást osztogat. A harag pusztít, mint a vihar.

A harag szótalán, vagy beszédes. Se abban, se ebben nincs köszönet.

A hivatal: állás. A munka: áldás. Amaz kevésnek jut, ebben mindenkinek lehet része.

Az illetlen beszédű ember utcára hordja a szemetet. Sajnos, hogy ezt a szülők és iskola nehezen söpörhetik el.

Ki a tunyaságot nem ismeri, többet élvez, többet is él.

A szülők bizonyosan tudják, hogy a pálinka a gyermekek, (s még a nagyoknak is) testet lankasztó, lelket butító méreg. Az a tulajdonsága van, hogy ronggyal takarózzik.

A vesszőt lehet hajlítani, a gyermeket jóra nevelni. Ki rossz gyermeket nevel, saját kezével veri magát.

A szülői szívben a szeretet és szigor édes testvérek. Azonban utóbbi okosabb, bárha korára nézve fiatalabb.

Úgy büntesd a gyermeket, hogy cselekedetéért szégyenüljön meg. Ha tettét megbánta, bocsáss meg neki. Az hiba volt, ez érdem.

Egy szülő se felejtse el, hogy legjobb nevelési eszköz:
a jó példa.

A tudomány olyan közkincs, amelyhez nyulni mindenkinek szabad. Azonban legtöbbször csak az iskolán keresztül juthatunk hozzá. Innen van, hogy az értelmes szülők szeretik a tanítókat s céljaik elérésében támogatják is.

Aki azt hiszi, hogy már eleget tanult, keveset tud. Ha sokat tudna, azt is észrevenné, hogy az ismeretek kincseiből csak egy maréknyi van a kezében.

A népiskolai felsőbb osztályokat minden szülőnek végeztetni kellene gyermekeivel. Ekkor megváltoznék az a mai állapot, hogy az emberek nagy részével halálos ítéletüket is alá lehetne íratni.

Embertársaink között akadhatunk jó barátokra, de mások is fölös számmal vannak. A jó könyv azonban mindig jó barát s hű társunk akkor is, midőn mások elhagynak.

A mosolygó betűk mellett szükséges az élet nyitott könyvéből is olvasgatni. Így a lélek egyensúlyát el nem vesztheti.

Ha a „könyv“-ből egy betűt letörlünk, marad a könyv. Ezt már csak a szeretet, irgalom tudja letörlölni.

Az olyan fal, melyet napsugár sohasem ér, apró gombát tenyészt. A szigort is át kell hatni a szülői szív melegségének.

Hallgatja a gyermek, amit mondunk, de azt követi, amit cselekszünk.

A gyermek is, a vessző is hajlik. Mindketten fiatalok. Azonban leghajlékonyabb a szülői szív. Néha akkor is meghajol, amikor e szerepet a vesszőnek kellene betölteni.

Az okos, jó szülői szó: tavaszi eső. A durvaság. szitkozódás: fergeteg. Uram! mentsd meg ettől határainkat: a gyermekí sziveket.

Neveljünk munkára és békeszeretetre. Az kenyeret ad, ez lelki nyugalmat.

Tarcsafalvi Albert.

Az unitárius lelkészi pálya.

El kell ismernie mindenkinek, aki az utóbbi években figyelemmel kísérte az unitárius lelkészek munkálkodását, hogy az együttes és egységes munkára nagy hajlandóságot éreznek s valahányszor testületileg megjelennek, nagy gondot fordítanak állásuk tisztességének megóvására s emelésére. Az utóbbi években bizonyos nyugtalanság és elégedetlenség hangját is hallatták. Voltak abban éles és még tán sértő kitörések is. De ezeknek legnagyobb részét nem volt szabad azonosítani a lelkészkar általános és egyetemes fölfogásával, a mely teljesen megfelel a lelkészi feladatok nemes szellemének.

A kifakadások mérgének gyűjtője és élesztője a lelkészköri szabályzat revíziója volt. Merem állítani, hogy a lelkészkar teljes számának nagy többsége nem tartotta olyan nagy fontosságúnak a revíziót, hogy azért kedvetlenséget, vagy kellemetlenséget kívánt volna szerezni magának vagy másnak, annál kevésbé az egyházi főhatóságoknak. De a haladás emberei gyakorta követik az egyezkedő politikát: „hadd lássuk, mit akar az ifjúság, hátha nekik igazuk van.“

Különben a nagynak látszó kérdés csúcspontja a lelkészek anyagi érdekének testületi tárgyalása és ezzel kapcsolatban a quasi hatósági felfolyamodás volt. Azok, akik a közös, a mindennek egyenlő érdekéért felelősek, jogosan aggódnak a lelkészi testület akciójától, mert ez egyszersmind osztályharc jellegű is, már pedig demokratikus szervezetünk körében osztályokról szólni egyáltalában nem volna szabad. Hiszen ha ez megkezdődik egy irányban, folytatódik másban. Hiszen régen a nemesek kezében volt a mi egyházunk kormányzása is s volt idő, midőn a marosvásárhelyi királyi táblán levő és más vásárhelyi uraink Consistoriumnak tekintették magukat.

De e a veszedelmesnek látszó irányzat is igen kis térre szorul, mihelyt szemügyre vesszük, hogy a lelkészek közös akciója csak arra irányul, hogy az államtól kapott fizetéspótlás fölemeltessék. Hihető, hogy az államkormány előtt nyomatékkal bír, ha egy testület a maga érdekei kiegészítését demonstrálva követeli. De vajjon nem nagyobb-e a demonstráció hatása, ha az egyháztól ered? Már pedig azt képzelnem sem lehet, hogy az egyház főhatósága elzárkózzék a lelkészkar szükségéi kielégítése elől, miután azokat alaposan jól ismeri. Nyilvánvaló tehát, hogy a testületi megnyilatkozás nem kecségtet olyan nagy sikerrel, a milyen veszedelmet rejt magában önmagára nézve.

Mind a mellett is a lelkészkör alapszabálya módosítását olyan értelemben, hogy tárgyai közé az anyagi érdekek meg-

beszélése fölvetessék, a magam részéről jóváhagyásra ajánlom egyházi főhatóságunknak.

Minthogy az egyházkörökben, a lelkész körben és az irodalomban is bő alkalmuk van a lelkészeknek, hogy az egyház javát célzó elveiknek, eszméiknek érvényt szerezzenek, nem tudnék hozzájárulni ahhoz, hogy az egyházi főtanács lemondjon a választó jogáról s minden lelkészt hivatalánál fogva egyháztanácsosnak tekintsen. Inkább támogatnám azt az elvet, hogy a hivatal senkit se minősítsen egyháztanácsosságra.

A lelkészek az egyház kormányzásában olyan tekintélyes nagy része van, hogy ez is buzdítólag és vonzólag hathat az ambiciózus ifjú emberre. Gyülekezetének nemcsak szellemi, hanem anyagi érdekeit is a lelkész tartja kezében. Nagyobb egyh. községeinkben ez oly terhes föladat, a melyet ha elvégez, egy embertől várható munkának eleget tett. De ennél jóval nagyobb szerepkör is van az egyház körben. Ebben a minőségében részt vesz az egész egyház kormányzásában is.

Minthogy a polgári társadalom és az állami élet is sok, néha igen sok irányban igénybe veszi a lelkész szolgálatait, el kell ismernünk, hogy semmiféle állás nem biztosít oly hamar oly tekintélyt bármely tisztviselőnek is, mint a lelkészi.

E mellett az a rendkívüli nagy és egészen páratlan előnye van, hogy állása önálló és független. Lelkipásztori munkáját tisztán a maga belátása szerint és felelősségére végezi. Elnöki tisztjét megosztja a gondnokéval de a gondnok rendszeren a lelkészt tartja irányítóknak is, tekintélynek is, mert hiszen az ő állása állandó, a gondnoké rövid időhöz kötött.

A lelkipásztori és elnöki tiszt olyan elismerést és tekintélyt s a mellett oly kevés bírálatot von maga után, hogy valóban eszményileg szépnek és kellemesnek mondható, miután az egyes kivételek kivételes okokra vezethetők vissza.

Ha a lelkész életviszonyait tekintjük, általában még ideálisabbnak látjuk. Az, ami csak néhány hivatalfőnöknek jut osztályrészül: kényelmes lakás, kert és gazdasági épületek a lelkésznek rendelkezésére állanak kivétel nélkül mindenütt. Természetes, hogy nem minden parochia egyenlően szép és kényelmes.

Meg kell említenünk azt is, hogy a lelkészek nagy többsége terményekben kapja fizetését. Ki van téve a természeti csapásoknak és az egyéni szeszélyeknek is a kepe-fizetők részéről, de mi ez ahoz képest, a mi szeszélye a piacnak van. Im már rájöttek lelkészeink, hogy a természetben kapott fizetés oly előnyökkel jár, hogy a kepe megváltást végrehajtott, különben szép és lönyös egyházközségek, háttérbe szorultak. Oda kevésbbé vágnak az ifjú lelkészek. De még a kepe megváltása mellett is olyan szép birtok van a lelkészek használatában, amelynek inten-

siv és okszerű mivelletésével nagyon sokat segíthetnek a háztartásukon. A városi lelkészi állások a neveltetést megkönnyítik, de különben rendkívül sok hátránnyal járnak.

Még azt az előnyt is meg kell említenem, a mi szintén egészen páratlanul áll, hogy a lelkész 23—24 éves korában egyszerűen belép teljes fizetésébe és jogaiba. Ez alatt megszerzi a pályára szükséges főiskolai képesítést és az egyetemi előtanulmányokat is. Ha szorgalmas a lelkész növendék, 24 éves korában filozófiai doktorságot is biztosíthat magának, a mivel nemcsak tudományos készülségre, hanem újabb jellegű tekintélyre is szert tesz.

A lelkészi mellett a tanári pályát tekintik nagyon előnyös és kedvező pályának. Hát igaz, hogy az egyetemet 23—24 éves korában elvégezheti az ifjú ember, de tanári diplomát legjobb esetben is csak öt—hat év alatt szerezhethet s akkor is először helyettes tanár lesz s csak bizonytalan idő multával juthat rendes álláshoz. Huszonnyolc éves koruk előtt csak a szerencsés kivételek boldogulnak. Állami hivatalokban vagy az ügyvédi pályán is harminc éves kora előtt nagyon kevés százalék jut olyan helyzetbe, hogy családalapításra gondolhasson, minek a lelkész helyzetében semmi sem áll útjában.

A lelkészi pálya ellen fölhozzák az egyházközségek korlátolt számát. Addig, a míg a nyugdíjösszeg minimális volt, érteni lehetett, hogy a mi viszonyaink között két év alatt csak öt állás jött ürességbe, de miután a nyugdíj elérte a fizetés maximumát, évenként négy üresedésre kell számítani, a halálozást is számításba véve. 114 rendes lelkészi állás mellett számításba véve a 4 theol. tanárit, 2 vallástanárit, 1 titkárit, egy püspököt a mai viszonyok szerint 122 állást foglalnak el lelkészi diplomával rendelkező egyének. Ez a viszony fokozatosan javulni fog, mert a theológián hat tanszék van tervezve. A budapesti, kolozsvári, tordai, almási, udvarhelyi, kereszturni, kilyén sepsiszentgyörgyi, marosvásárhelyi állások a népesség, a helyi viszonyok és a vallástanítás érdekében is segédlelkészeket kívánnak. Arról nem is szólunk, hogy a körlelkészségek, a betegek mellé kívánt segédlelkészek mindig igénybe vesznek egy pár végzett ifjút.

Szeretnék arra is ráutalni, hogy rendes viszonyok között egy-két lelkészjelöltnek mindig külföldön kellene lennie tanulmányai betetőzéseért.

Akár az anyagi megélhetést, akár a társadalmi állást, akár a hivatás gyönyörűségét, akár a tudomány szépségét tekintem, érthetetlennek találom, hogy jó és jeles tehetségű ifjaink nem igyekeznek a lelkészi pályára. Az érettségiző unitárius ifjak száma évenként meghaladja a 50-t. Hát igaz, hogy 40—50 ifjú ember szétszóródik a sokféle pályán, de az is igaz, hogy oly sok és

kész segílyt egy sem kínál a tanulónak, mint a lelkészi, az is bizonyos, hogy a székely szülők szívesen látják fiúkat a parochián.

A lelkészi állás nagyon sok előnyt biztosít.

Lelkészeinknek érdekében áll, hogy gondoskodjanak kitünő kartársacról, egyházközségeinknek, hogy kiváló lelkészük legyen. Egyházunknak, hogy a lelkészkar válogatott egyénekből álljon. Ha mindez így van, mi az oka mégis, hogy a Theologiai Intézet osztályai oly néptelenek, hogy nagynehezen lehet embert kapni a megüresedett állásokra?

B.

Szót kérek!

Lehet, hogy szavam pusztában elhangzó szó léssen, de mégis megpróbálom — habár gyenge hagon is — kiáltani. A papok sokszor prédikálják, hogy a *Sion*-hegyei sírnak. Eddig oka az volt, hogy a hívek igen kevesen — tisztelet a kivételt képező ekklezsiáknak — jártak az *Úrnak* útain. Most meg a második és főok az, hogy ifjaink közül a papi pályára kevesen mennek. Ezt a jelenséget az „*Unitárius Közlöny*“ 1. év 6. számából vettem észre. Elszomorodtam s így elhatároztam, hogy rikoltok egyet, hátha atyám-fiai épen a legellentétesebb minőségű pályáról kiabálót — az őserdők sűrűjéből, a zord sziklák közül — meghallgatják.

Hát csakugyan elfajúlt volna az a székelyvér, melyet a nagy költő drága gyöngyöt érőnek hirdetett?!

Nem hinném! Ezt a jelenséget csak röviden múltó tünetnek képzelem, mely nem fog ismétlődni.

Oh te gondtalan ifjúság, ha tudnád értékben becsülni azt a nemes papi pályát s ezzel igen szomorú ellentétben a politikai — mondjuk világi — pályák sokféleségének eltörpülő kisebbségét: bizony minden székely embernek két fia közül az egyik pappá válna!

És ha nem tudod, ha a világi fény, a politikai pályán sokszor hirtelen emelkedés, a rang, a kitüntetés csábit: hatolj be a világba; Mit fogsz látni annak sivár mezején? Kérdezd meg, — ha nem látod — a közpályán évtizedek óta görnyedő tiszviselőt — szavai indokokkal telve: bizonyára meggyöznak!

Hát mi volt az unitárius székely embernek legfőbb vágya

s a családnak minden reménysége? Az, hogy egyik fia pap lehessen! Mikor volt ez? Akkor, a mikor az erkölcsi és anyagi honoráriumot csak a „Tiszteletes“ szó fejezte ki, de bőségesen elég volt a buzdításra.

És most? Ne kérdezd világfi, aki már bölcsődben politikai nagy tervek előestéjén álmodónak gondolod magadat, mely után hajnalhasadtán nagy karrierre számítasz!

Muló gondolat és terv, hulló csillag, megtört remények! Mit mond a költők királya, Vörösmarty? „A látnivágyó napban nem tekint, kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget s csak a szerénynek nem hoz vágya kint!“

Papi pályára fiúk! S ha minden ekklézsiának két papja volna: az se volna sok! Nem szomorkodtok-é hát, ha halljátok, hogy Sionnak útain épen a vezetők hiányoznak?!

Ha a meggyőződésben gyengék vagytok: nem a lelki gyengeségnek, de a tapasztalanságnak tulajdonítom. Van-é szebb, van é fenségesebb emberi ész-, szív és fogalom és érzés szerint, mint egy papipálya épen a 20-ik században?!

Vezére, lelkiatyja lenni egy gyűlekezetnek; a „Tiszteletes“ jelzőt, a legszebb címet birni: van-é világi rang, van-é kitüntetés, mely azzal fölérne?! Nincs! Avagy a hatalom polcán ülve, pazarúl ellátva a rendjelek sokaságával, intézni országok sorsát esetleg indokolatlan anyagi emelkedéssel, aztán épen oly nagy bukással: ez-e hát a dicsőbb?! Nem! Isteni parancsolat, krisztusi tanítás, hogy a betegeket gyógyítani, ha lelkők beteg; a hitben erőeleket erősíteni, ha csüggednek; a szegényeket vigasztalni, az árvákat özvegyeket gyámolítani: csak a papok vannak erre hivatva!

És nézd emellett a közpályán működő tisztviselő sorsát! Izzad, küzd, politikailag meggyőződése kötve van, rabságában meggyőződése elfojtásának — sorvad s utóvégre is a jutalom: sovány kenyér, mellőzés, ha nem üldöztetés!

De a papipályán s azon a papnak hivatása csakis a lelkiismeret parancsának van alárendelve. Független vezetője, lelki gondozója a gyűlekezetnek s ha hivatását híven betölti: nem zaklatja éjjel senki, még a lelkiismeret sem. Ő a lelkek ura és kormányzója, miért a legmagasabb kitüntetés jár: „Jól vagyon jó és hű szolgám“. . .

Ezt a legfenségesebb elismeréssel minden pap kiérdemelheti, mert Isten előtt nincs protekció.

Aztán az anyagiak is rendelkezésre állanak, hogy azért együnk, hogy éljünk ép testben a szív, a lélek hivatásának s azért éljünk, hogy együnk a testnek hizlalására s abban a nemtelen indulatok fejlesztésére!

Többet nem mondok, csak még annyit: Ha pap lehetnék — újra születném. Fájdalom! Csak álmaimba vagyok sokszor az: s ez a rideg életben rövid ideig tartó boldogságom is.

De lesz még boldogságom Isten után, mert fiamat, — ha tehetsége lesz arra: pappá neveltetem. Ezt óhajtom tisztviselő társaimnak is gyerekeik pályaválasztásakor. Legyünk minél többen papok: így az Isten országát hamarabb építjük!

Verespatak, 1911 június 10

Imreh József,
főszolgabíró.

Latin-e vagy mathesis? Lapunk egyik olvasója az unitárius kollegium értesítőjét gondosan áttanulmányozván a két legnehezebb gymnasiumi tárgy eredményéből statisztikát csinált és beküldötte hozzánk. Közöljük: Az I. gymn. 58 tanulójból latinból jeles 8, mathesisből 6, jó 1 = 7, m = 12, elégséges 1 = 38, m = 28, *elégtelen* 1 = 5. m = 12. II. o. 50 tanulóból jeles 1 = 3, m = 7, jó 1 = 14, m = 13, elégséges 1 = 25, m. = 26, *elégtelen* 1 = 8, m = 9. III. oszt. 42 tanulóból latin jeles = 9, m = 6, jó 1 = 8, m = 9, elégséges 1 = 21, m = 23, elégséges 1 = 4, m = 4. IV. o. 45 tanulóból jeles 1 = 4, m = 3, jó 1 = 14, m = 13, *elégséges* 1 = 23, m = 28, *elégtelen* 1 = 4, m = 1. V. oszt. 31 tanulóból jeles 1 = 2, m = 2, jó 1 = 7, m = 3, *elégséges* 1 = 17, m = 26, *elégtelen* 1 = m = 0. VI. oszt. 29 tanulóból jeles 1 = 6. m = 1, jó 1 = 9, m = 12, *elégséges* 1 = 14, m = 13 *elégtelen* 1 = 0, m = 3. VII. o. 36 tanulóból jeles 1 = 8, m = 7, jó 1 = 18, m = 22, *elégséges* 1 = 18, m = 22, *elégtelen* 1 = 0, m = 2. VIII. oszt. 29 tanulóból jeles 1 = 4, m = 0, jó 1 = 4, m = 9, *elégséges* 1 = 21, m = 19, *elégt.* 1 = 0, m = 1. Tehát a latinból van jeles = 46, jó = 71, *elégséges* = 177, *elégtelen* 26, mathesisből jeles = 28, jó = 78, *elégséges* = 185, *elégtelen* = 27. Olvasónk azt szeretné tudni, hogy a tanulók a latint vagy a mathesist szeretik-e jobban, s arra a *conclusióra* jut, hogy a latint, mert abból több a jeles és kevesebb az *elégtelen*. A kérdést a szaktanárok elébe terjesztjük eldöntésre.

TÜZHELY MELLETT.

Mik is vagyunk!?

*Mik is vagyunk mi voltaképen?
Én és ti többi mások.
Józan fajankók, mondhatom,
Coffos komédiások.*

*Minden szavunk egy ámitás,
Arcunk megannyi lárva.
Őszinteséget vallani
A lelkünk nyitja zárva.*

*Ellenben ha beszél a száj:
Megannyi bók, zománcos.
Elcsábitjuk az ördögöt,
Szaváln: oh te bájos!*

*Ellenséggel találkozunk?
Köszöntjük tisztelettel.
És rázzuk egymás jobb kezét
Mosolygó gyűlölettel.*

*Törpék az óriást legyezik,
Hogy ludlábuk ne lássa
S Hüvelyk-Matyiknak nyal kezét
A lelkek óriássa.*

*És több efféle törpeség
S ez mind nem fájna nekem.
Más villámok cikáznak itt
Lelkemnek fellegében.*

*Az fáj nekem, az önti el
A telkemet haraggal
S minden haragnál villogóbb
Lázongó indulattal.*

*Hogy hazug szóval áldozik
Az is, ki gyónni ott áll
Isten, Szabadság és Haza,
Előtted hármast oltár!*

Jékey Aladár.

Elhagyott ház.

*Patak mellett egy kis dombon
Még áll a ház üresen,
A fedele foszladozik,
Fehér fala bomladozik
Napról-napra csendesen.*

*A hű lakó fecskemadár
Hűtelenül szállt tova.
Elhagyta az ereszalját,
A kis udvar némaságát,
Pusztulását megunva.*

*Csendes este összegyűltek
Jó emberek, rokonok.
A fonóban régi nőta,
Leány, legény azt dalolta:
Mikor leszünk boldogok?*

*Boldog mikor lesz az ember?
Igen — kértem magamban.
Lám elhagytak meleg fészket
És biztatóbb reménységet
Vártak egy más országban.*

Megszokta rég a faluban
Szomszéd, rokon, jó barát,
S talán még jól nem is esnék,
Ha a romló-bomló hajlék
Visszakapná gazdáját.

Máskor már nem igen kérdik:
Ri volt e ház lakója,
Csakha a szél szalad szárnyon
Zúg-keresztül tört ablakon
Fel-felsírva, zokogja.

Óh! volt benne vidám élet;
Meleg fészek, napsugár,
Cobbant a tűz kebelében,
Dobbant a szív szerettségben...
Nem volt mindig ily sívár.

Ahol küzdve együtt éltek
S Isten nevét tanulták,
Hol a bölcső-ének hangzott,
Szülő, gyermek csókot adott...
Azt a helyet elhagyták.

Ide jöttem; már csak magam
Állok pusztá házukban.
Anyám hangját most is hallom,
Családunkat újra látom —
Hej — csak fájó álomban.

Roskadozó, kicsiny hajlék,
Rik elhagytak izennek:
Ne várd őket mind-hasztalan,
Idegenben elfáradtan,
Remény nélkül pihennek.

Szász Dénes.

Feri ámerikai útja.

Mindhiába mondotta Árva Ferinek egyetlen jóakarója, a nagynéje, hogy ne hallgasson a Vigéc Áron szavára. Egy vasárnap délután addig-addig beszélgettek a templom kerítése mellett, hogy másnap tisztán megmondotta Feri a nénjének, hogy ő eladja mind a két darab földet, a mi az apjáról rámaradt.

— Mire kell neked a pénz, Feri, mikor a tiszteletes urtól a szolgálatodért kapsz jó ruházatot, jó ételt s még pénzt is minden felesztendőre?

— Én immár tudom mit csinálok, nem kérdök tanácsot még a szógabirótól is, met én mönyök hónapután röggel.

— Merre mész Feri? Tán csak nem Ámerikába?

— Tudom Istenem, hogy addig megsem állok, amíg az Operencián túl el nem érök ahoz a nagy kásahögyhöz, amelyikből kicsi koromba is mindörökké úgy szerettem volna egyet harapni. De akkor a tanító úr mind csak a versben mutatta a högyet. Én most igaziba akarom látni s még kóstolni is.

— Hiszen édes Feri — a te kicsi eszed ami volt is, mind elment. Hát ki mondott neked olyan bolondokat?

— Már az osztán olyan bizonyos, mint ahogy itt állok, met hallottam a Kányás Matyi anyjától is, hogy ő is olyan messze elmönt, hogy szinte, hogy be nem toppintott a paradicsom kapuján. Ő maga írta az anyjának, még az írást is láttam. Ha néném megveszi a földemet: jó, ha nem, Jákób szomszéd úr immár megadta a fölpenzt is.

— No, édes fiam, veled nem lehet beszélni, hiszen te megvagy részegedve.

En megmutatom, hogy kinek van igaza, — szólt Feri, — s azzal otthagya a nagynénjét s még a falut is, mert hát a kétszáz korona immár be volt varrva a lábija béllésibe s a szép két földről a kontraktus ott volt a Jákób ládafiókjában.

Mikor hire ment a faluban, hogy Feri elment Amerika felé, mindenki tudta, hogy ez is a Vigécz Áron munkája, mint a többi, csak azon haragudtak, hogy miért rontotta el ezt a szegény féleszü fiút is.

Vigécz Áronnak volt egy pár jó kompánistája, akiknek a volt a mesterségök, hogy az ámerikás utazókat fölsegítsék a jó vonatra, nehogy elhibázzák az útát.

Feri a tövisi állomásnál várta a jó vonatot s mikor immár két helyről is elkergették, mivelhogy nem neki való kocsiba akart fölkapaszkodni, az Áron egyik barátja véletlenül ott termett s nagy igyekezettel megígérte, hogy ő majd jóútba igazítja, csak menjen vele.

A két cimbora barátságba ereszkedett s mikor a második Áron kisütötte, hogy Feri nem jó jegyet váltott, a jámbor fiú megkérte, hogy váltana neki jó jegyet.

Mint illik jó pajtáshoz, Áron hűségesen elintézte a dolgot, sőt még azt a szivességet is megtette, hogy magának is váltott jegyet, hogy elkísérhesse egy darabig.

Éjfél után volt és nem süttött a hold. Feri boldogan követte a jó pajtást, s még azon sem csudálkozott, hogy újból leszállottak, s ismét felültek. Még dél sem volt, máris megérkeztek Budapestre.

— No Feri, itt a szép szőke Duna, ezek itt a nagy házak. Ugye soha sem láttál ekkorákat.

Az úgynevezett Dunapartján egy padra leültette Ferit, hogy hozzon neki egy kis jó ennivalót, mert ő már itthon van, jól tudja a járást.

A két jóbarát úgy összelepedett volt, hogy Feri észre sem vette, hogy a zacskó pénzesztől, mindenestől fogva oda van. Bizonyosan a jó barátom vitte el — vigasztalgatta magát.

Feri nézte az útonjáró embereket, nézte a házakat is, de nem mert elmozdulni a helyéből nehogy meg ne találja majd az útítárs. Várakozásában elgondolta magában, hogy ő milyen szerencsésen járt ezzel a kedves emberrel. Talán soha el sem jutott volna Budapestre.

Telt, múlt az idő, a nap immár a délről elis hajlott, Feri szeretett volna valamit falatozni, mert hát az este óta nem ett semmit. De hiába. Az útítárs nem jött.

A jó fiú kezdett aggódni jó barátjáért, midőn egy rendőr

kérdőre vonta, hogy mi dologban van itt, mit keres, mit néz s miért nem megy munkára?

Feri csak hebegett, dadogott, minek az lett a vége, hogy bekisérték a rendőrséghez, ahol aztán kisült, hogy Feri dehogyan érkezett Budapestre, hiszen Lugosra hurcolta a jó barát, s ráadásul ellopta a pénzét is. Mikor a rendőrség tisztában volt a helyzettel, felvilágosította Ferit, hogy az ámerikai útnak vége, a pénznek vége, az ebédnek is vége, hanem, ha munkát keres, azt még kaphat, s ha egy nap alatt munkába áll, nem lesz semmi bántódása.

Megszállotta Ferinek szívé a búbánat, de a nagy éhségben s a még nagyobb ijedségben egyet gondolt s így szólt: ember leszek én azért is, tudom. Hát hiszen erős is vagyok, dolgozni is tudok, tán így élnek mások is. Egy nap alatt megfordult a Feri szerencséje. Beállott kocsisnak s azóta mind hajtja a lovakat Ámerika felé, csak azért imádkozik, nehogy újból ráakadjon arra a jó útítársra, mert keserves munkával meggyűjtött 200 koronáját most már csakugyan nem szeretné elveszíteni. Kitalálta, hogy ha egy pár koronát minden hónapban betesz takarékbba, szép lassan fölszaporodik.

Most azon töri a fejét, hogy a két földet miképpen válthatná vissza. Csak az a baj, hogy szégyel hazamenni, mert ha megtudják, milyen volt az ő ámerikai útja, akkor olyan dolga lesz, amilyen még nem volt.

Székely Janő.

Unitárius leányotthon-ról kell gondoskodni. Ezt a kívánságot minden gondolkozó unitárius férfi és nő magáévá teszi. A lelkész kör az udvarhelyi gyűlésén már indítványt tárgyalt ebben az irányban. Miért tartjuk mi nagyon égetőnek ezt a kérdést? Azért, mert az unitáriusok túlnyomó nagy része falun lakik és olyan helyen, a honnan a felsőbb leányiskolák megközelítése nagyon nehéz s majdnem lehetetlen.

Tudjuk, mi nagyon jól, hogy a székely szülők leányai nem készülnek felsőbb tanintézetbe, de ha csak lelkészeink és tanítóink leányait tartjuk szem előtt — teljesen indokolt, hogy minden követ megmozgassunk, a míg egy alkalmas leányotthont teremtünk Kolozsvárt.

Ezt mi egyszerűs mind leányárvaháznak is be akarjuk rendezni, mert a mi szűkös és szegényes viszonyaink között csak egy leányintézetet ha létesíthetünk. Kettőt nem. Ez az egy is nagyon sok küzdelemmel, erős kitartással létesülhet. No, tegyük még hozzá, csak nagy egyetértéssel és közös jó akarattal. A Dávid Ferencz-egylet már forgalomba hozott volt ezelőtt négy évvel egy javaslatot és a választmány nőtagjai vállalkoztak a beindítására a főiskolai internátussal kapcsolatban, de a vidéki jelentkezők hiányán megakadt az egész.

Azóta is több eset jutott tudomásunkra, hogy unitárius belső emberek, konsistorok és mások katolikus zárdában neveltették leányaikat, mert a kényszerűség erre hajtotta.

Mi a zárdai nevelést még a végső szükségben sem tartjuk megengedhetőnek és pedig nemcsak a vallásos elnevelés miatt: hanem talán még inkább azért, mert a zárdai életnek a nők morális életére nagyon káros hatása van. A zárda sem az erkölcs, sem a kedély fejlődését nem segíti elő abban a természetes irányban, a mely a nőiességhez megkívántatik. Mi föltétlen hívei vagyunk a vallásos buzgóságnak és a kegyességnek, de meg vagyunk győződve, hogy ezeknek csak akkor van értékük, ha önként fejlődnek ki, ha a lélek harmóniájával egyező érzésekkel és gondolatokkal táplálkozik az ifjú.

Mi az életet s annak nagy igazságait ezerszerre jobb mestereknek tartjuk azoknál a rendruhába öltözött szegény meghasonlott apáca-nőknél, akik szüntelen perben állanak önmagukkal, mivel ők el vannak zárva attól a társadalomtól, a melyben az élet ezerféle küzdelmeivel szemben kell megacélozni a jellemet. Meg vagyunk győződve, hogy egyszerű falusi anya jobb nevelést ad leányának a női kötelességekben, mint a legcímerebb zárda.

Éppen most bizonyított rá a „Notre Dame de Sion“-rend budapesti zárdájára egy budapesti kath. nő, a kinek elutasították a leányát, hogy ne érezze majd „az osztálykülönbséget.“ A valláskülönbséget, a nem-keresztény és pogány minősítést olyan jól ismerjük mi, unitáriusok, hogy ebből nem kívánunk több leckét. Azt szeretnők, ha a nagy vagyon felett rendelkező katolikus világ nem az elválasztás, hanem az egyesítés és egyenlőség szép krisztusi elveit igyekeznék megvalósítani.

Miután biz' ez nem így van, mi, unitáriusok legalább a magunk gyermekeit óvjuk meg attól, hogy az étellel, a társadalommal és saját vallásunkkal szembe és ellentétbe helyeztesenek. Teremtsünk unitárius leányotthont.

Ámde én nemcsak a magasabb műveltségre törekvő családaink gyermekeiért aggódom. Gondolok egyszerű székely családainkra is. Mi történik a székely leányokkal? A szív megremeg,

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Külföldi hírek. Az amerikai unitáriusok legrégebb lapja a „Christian Register“ kiváló szerkesztője dr. Batchelor György junius végével megvált a laptól és nyugalomba vonúlt. Kitiünő unitárius volt, aki a magyarországi mozgalmak iránt is mindig érdeklődött. — *Wallece* Zsófia kisasszony Angliában elhunyt és unitárius egyházi célra 40.000 koronát hagyományozott. — Az angol királyi pár koronázásakor mondott ima nagyobb részben az unitárius dr. Martineau egyik imájából készült. — Délafrikában az angol unitáriusok a tavasz óta tartanak unitárius istentiszteletet és felolvasásokat Pretoriában és a szomszédos helyeken. Az első kísérletet kitünő siker koronázta. Ha az alkalmas lelkészt megkapják, rövid idő alatt állandósul ott az unitárius vallás hirdetése.

Kriza-ünnepély lesz Nagyajtán aug. 6-án. Délelőtt a templomban istentisztelettel kapcsolatban díszközgyűlést tart a Dávid Ferenc-Egylet haromszéki köre, este koncertet rendez a nagyajtai egyházközség a nagyajtai Kriza-szobor javára.

Az izlandi e. községnek hűséges, derék ifjú tanítója, Lázár Ferenc, betegsége miatt, legközelebb — fájdalom — nyugalomba vonul. Állásának betöltése érdekében felkérem azon tanító fiait, akik nevezett állás elfoglalására hajlandók volnának, sziveskedjenek ebbeli szándékukat az iklandi lelkészi hivatalnál aug. 15-ikéig bejelenteni. A tanítói javadalom az állam által 1000 koronára kiegészített fizetés és egy 3 szobás lakás. *Boór Jenő*, iklandi unitár. lelkész.

Washingtonban, az Egyesült-Államok fővárosában az unitárius templom,

melyre a gyűjtést Taft elnök nyitotta meg, 1,500.000 (egy és félmillió) koronába fog kerülni. A washingtoni unitárius lelkész Pierce, a senatusnak (nátlunk felsőház) is papja. A képviselőház papja universalista vallású, tehát legközelebb áll az unitárius valláshoz. Sajátságos, hogy ez a pap is s az elődje is vak volt.

„**Csak az örökölhet** vagyonomból, aki halálomkor be tudja bizonyítani, hogy egy teljes esztendő óta nem ivott semmiféle szeszes italt és nem dohányzott. Ezt a végrendeleti kikötést tette egy angol gazdag nő. Ez a rendelkezés egy félmillió korona összegre vonatkozik s az unoka és dédunoka testvéreket fogja sújtani vagy holdogítani.

Az angol király, V. György koronázási ünnepélyén az angol unitárius egyházat két hivatalos személy képviselte.

Dr. Hajós Béla közegészségügyi főfelügyelőt, a közegészségügy terén teljesített nagyértékű szolgálatai elismeréséül a király a III. oszt. vaskorona renddel tüntette ki. Ehez a kitüntetéshez mi is örömmel gratulálunk, mert tudjuk, hogy az érdem fölismérése.

Elhunytak. Sándor Márton néhai öreg mester özvegye Bartha Mária 80 éves korában Oklándon f. évi július 10-ikén. Gyermekei s számos unoka gyászolja. — *Gagyi Pálffy Mihály* földbirtokos, a vasszorgalmn s tiszta jellemi férfi és mintagazda elhunyt jul. 18. Nagykiterjedésű család siratja a korán (48 éves) elhunytat.

A Brassai-emlék bizottsága véglegesen befejezte munkálkodását és összes irományait beadta az unitárius

E. K. Tanácshoz őrizetbe. 200 korona alapítványt is tett, melynek évi jövedelméből díjazni kell egy cikket, melyben a dr. Brassai Sámuel halála fordulóján a néhai nagy férfiú érdemeit méltányolják. Az unitárius tanári karra van bízva ez ügy intézése.

Négy lelkészi állás várja az új lelképásztort: a várfalvi, a keményfalvi, a sepsiszentkirályi és a kolozsvári.

A székelykereszturi gimnázium életében nagy esemény történt. Az egyház megvásárolta a Pap János-féle belső telket és a tantermek díszes épületét oda fogja emolni. Ezzel az iskola bevonult a városba, a város pedig gazdagodni és emelkedni fog egy szép utcával, amely rövid idő alatt átalaítja az egész környéket. Nagy lépés, merész elhatározás, mert sok kinlódást von maga után, de a székelység művelődése érdekében semmi sem sok. Az E. K. Tanács eljárását igazolni fogja a jövő. Ezuttal a kereszturi gimnázium igazgatóját és három gondnokát illeti az elismerés koszorúja.

A Berde Mózsá 1000 kor. tanári jutalomdíjat az E. K. Tanács egyhangú-

lag Pálfi Márton főgimn. tanárnak, a kitünő tollu írónak ítélte oda. Gratulálunk.

Új tanárok az E. K. Tanács Dr. Varga Bélát, aki egy évet állami ösztöndíjjal külföldön tanult, dr. Borbély Istvánt, aki Dávid Ferenc kora irodalmi tanulmányozásával vonta magára a figyelmet a jövő tanévre az unitárius főgimnáziumhoz alkalmazta az elsőt rendes, a másikat helyettes taniszékre.

Péterfi Dénes kolozsvári lelkész és theologiai tanár nyugalomba vonul október 1-vel. 35 évig volt lelképásztora legjelentékenyebb egyházközségünknek. Nehány évig Derzsi Józseffel, azután Mózsá Andrással s végül Ürmösi Károllyal megosztva teljesítette e nem könnyű feladatot. Amellett tanár volt a theologian, a gimnáziumban és társzerkesztője a Keresztény Magvetőnek. A szószeiken és a „Jézus asztala mellett“ tartott mindig gondos és kitünő beszédei sokáig emlékezetében lesznek híveinek. A theologian a vallásbölcselemnek ő volt első tanára. A legnagyobb pontossággal teljesítette munkáját is, s azonkívül kiváló figyelme volt a Keresztény Magvetőnek, amely jeles folyóiratnak leghuzamosabb ideig ő volt szerkesztője. Az E. K. Tanács és a theol. intézet is igyekezett marasztalni.

Szerkesztői üzenetek.

ri-ly. Huf. Az „Ujság“-ban meglelt beszélgetést egyik aradi lap közölte, tehát a hitelességeért senki sem felelős, legfennebb a sajtóbírótság előtt. Igaza van, hogy hibás adatokat közöl és rossz színben mutatja be az unitárius egyház eljárását, mert dr. Gy. J. urnak az unitárius egyház nemcsak ígért, hanem adott is útiköltséget, hogy Oxfordba mehessen. 100 font sterling (2400 K) összeget évi ösztöndíjra, melyet Oxfordban 2 évig élvezett, az unitárius egyház vette föl; Meedvilleben (Amerika) az ösztöndíjat (700–1000 kor.) a theol. intézet eszközölte ki. Arról nincs semmi tudomásunk, hogy valamely székely egyházközségbe megválasztották volna, így tehát egészen téves állítás, hogy „a központ nem hagyta jóvá a választást.“ — *A. J.-né Halm.* Az augusztusi számra — sajnos

későn érkezett. A jövőben egész terjedelmében „ugy amint van, minden változtatás nélkül“ adni fogjuk. Az indítvány megvalósulásához sok szép reményt fűzünk. Előre is felhívjuk kedves nőink becses figyelmét a „Nők Világa“ jelen számában megjelenő indítványra, amelyben nagyon sok megfontolni való van. — *M. L.* lelkész urnak. A Kovács Sándorné öngy. kedves és buzdító felolvasása a fennebbi után jóni fog. Pompásan fognak találni egymás mellé. — *Lelkész.* Való, a lelkész helyzetét a körülmények egyes személyekkel szemben fölötté nehézé teszik, de nemcsak egyenes, kerülő út is van. Ha a közöny hidegséggé kezd fajulni, nem kell bevárni a harmadik lépést. Ha *Zs.* barátunkat az egyházi munkába belevonták volna, a t. lelkész ur elődei most egyik vezető tag lehetne.

Telefon sz. 549. ☎ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kivánalmainak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kimélve, könyvnyomdámot a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhettek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

== **hangjegyekkel** ==

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri
kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.